

Cronica Externă

— Alianța Franco-Rusească —

Articolele care au apărut în ziarul *Nowoie Vremya* cu privire la alianța franco-rusească au provocat în lume o vie mirare și o vie emoțiune. E într'adevăr de mirare să vezi unul din principalele ziare din Petersburg văitându-se că Franța a ajuns într'o așa stare de decadență și de anarhie încît alianța cu dînsa devine pentru Rusia compromițătoare și fără de folos.

Am mai fi înțeles dacă *Nowoie Vremya* ar fi combătut alianța franco-rusească pentru că condițiunile politice și economice din Europa sînt de așa natură încît nu mai legitimează o alianță între autocrația rusească și republica franceză. Dar să spui că nu vezi necesitatea unei alianțe cu Franța, fiind-că Franța e o țară fără stabilitate politică, o țară unde domnește imoralitatea și care ne presintă spectacolul rușinos al îndiscipliniei în armată, e de o'îndrăzneală care ar fi revoltătoare, dacă nu ar fi hazlie.

Cine se găsește să vorbească de nestabilitate internă! Rusia care de ani de zile e în revoluție, într'o revoluție atît de anarhică și atît de chaotică încît lumea nu poate aștepta dela dînsa nici macar vre-o îndreptare a situației ei interne sau vre-o îmbunătățire a destrabălării actuale. Cine se găsește să vorbească Franței în numele moralității jignite! Rusia în care imoralitatea claselor ocirmuitoare a fost ridicată aproape la înălțimea unui principiu de guvernămînt; mai mult, țara care a pedepsit cu deportațiunea în Siberia pe cine cuteza să ridice glasul în po-triva venalității administrative și a nedreptăților sociale. Unde a ajuns sarmana Franță! Ea care a calcat adesca peste interesele ei vitale numai ca să asigure omenirii triumful unei idei sau unui principiu. In fine cine se găsește să vorbească altora de indisciplină, de deserțiunile din armată? Rusia care nu a cunoscut, ce e drept, numai deserțiunea unei companii, fiind că a cunoscut deserțarea regimentelor întregi, ea care nu a avut numai nedisciplină dar revoluția în armată, ea care zilnic ascunde lumii scandaluri militare, ea care are înscris în analele ei navale epopea tragicomică a Potemkinului.

Și cînd te gîndești că ziarele rusești își permit a o lua pe tonul

acesta cu Franța cînd Franța a fost tocmai atît de corectă cu autocrația dela izbucnirea revoluției încoace. Dacă se putea face o invinuire guvernelor franceze și mai mult chiar opiniei publice din Franța, e că ele în grija lor de a respecta cu scrupulozitate alianța încheiată au mers pînă a uita datoriile lor cele mai elementare față de nenorocitul popor rusec, au mers pînă la nepasare față de revendicările legitime ale acestui popor asuprit de tirania unui regim incapabil și odios. De cite ori n'a trebuit să și calce Franța pe conștiință pentru ca să reușească a pastra o asemenea atitudine? Cit n'a trebuit să sufere lumea cugetătoare și conștiință din Franța, acea lume însuflețită de un simț de umanitate atît de adînc și de un ideal social atît de curat, cînd vedea contradicția dintre scopurile ce le urmărea acasă și cele ce trebuia să le susție în afară ca să respecte alianța pe care o iscălise! Dar n'a avut, în anii aceștia din urmă, numai trude morale de pe urma alianței ei cu Rusia, cite grije politice și financiare n'a trebuit să îndure Franța. La un moment dat cine nu știe că situația în Rusia era atît de critică și de o gravitate atît de iminentă, încît de fapt a fi aliat cu Rușii însemna a nu mai avea aliați de loc. Și în acele clipe în care Germania devenia tot mai îndrăzneată și tot mai amenințătoare, în care împăratul Wilhelm nu se sîia să ia în Maroc o atitudine vădit dușmănoasă față de Franța, obligînd-o astfel să caute în alte părți, înspre Anglia și în spre Italia, sprijinul pe care Rusia nu mai era în stare să i-l dea, fost-a Franța necredincioasă alianței rusești, refusat-a ea să ajute împărăția moscovită?

Cine nu și reamintește graba cu care Francezii au respuns cererilor de împrumut ale Țarismului înspăimîntat? Nu împîns-au ei buna voință și spiritul de bunî aliați pînă a participa și la ultimul împrumut, la acel faimos împrumut contractat la Paris de d. Kokovzeff ministru de finanțe al Țarului, la acel împrumut care va rămîne vestit în analele finanței internaționale fiind-ca e singurul împrumut în care s'au luat bani dela creditori pentru a le plăti tot lor cupoanele vechilor lor împrumuturi? Un împrumut care —toată lumea o știe astăzi—nu s'ar fi putut contracta nici odată dacă nu s'ar fi asigurat consorțiului de bancheri comisioane scandaloase. Dacă cel puțin Franța ar fi fost sigură de miliardele ei. Dar nici atîta. Cine nu a tremurat în Franța după banii sei? Dela micul rentier care își plasase economiile în renta rusească, pînă la capitalistul cel mare care și-a riscat banii ca să creeze industrii în Polonia sau ca să exploateze petroluri în Caucaz, toți au urmărit cu spaimă întorsătura tot mai gravă a evenimentelor din Rusia. Și aceștia ar fi putut să ceară guvernului francez să intervie pentru a pune capăt regimului care în Rusia nu le mai poate garanta averiile lor, toți aceștia ar fi putut să manifesteze cel puțin sgomotos în contra autocrației. Eh bine! chiar aceștia au făcut pentru ca alianța să rămînă în picioare și pentru ca.... să citească astăzi lecțiunile de morală din *Nowoia Vremia*. După atîtea sacrificii morale, după atîtea griji politice, Franța era în drept să se aștepte din partea Rușilor la o altă respălă!

Politica nu e însă o chestie de recunoștință, politica e o chestie de interese, și când primele emoții provocate în Franța de articolele presei rusești se vor împrăștia, situația se va analiza cu singe rece și se va vedea atunci că dacă e vorba de interese, tot are Rusia mai mult interes să păstreze amiciția Franței decît Franța să rămîie aliata Rusiei.

Intr'adevăr pentru Franța alianța cu Rusia a fost o chestie de prudență și o afacere bănească. O chestie de prudență fiindcă după înfrîngerea dela 1870 și după izolarea în care Bismarck pusese Franța în Europa, era o nevoie, o nevoie imperioasă pentru Franța, să nu rămîie singură, ci să opue blocului puternic al triplei alianțe o dublă alianță. O afacere bănească fiind-că în Franța era prisos de bani, așa de mare prisos încît capitaliștii, cei mici mai ales, nu știau unde să'și plasese economiile spre a le fructifica. In asemeni condițiuni le-a fost foarte plăcut să le plaseze în efecte rusești și în întreprinderi de tot felul în Rusia, nu numai pentru că nu constituia un plasament nesigur dar și pentru că puteau obține din Rusia o dobîndă mult mai mare decît aceea ce o puteau cîștiga în Franța.

Azi aceste două interese nu mai există, sau cel puțin s'a slins mult din intensitatea lor de odinioară. Constelațiunea puterilor din Europa se presintă astfel, Franța și-a găsit atitea puncte de reazim și în afară de Rusia, încît dubla alianță nu mai apare ca o nevoie imperioasă a politicii franceze, ci une ori mai mult ca o piedică în realizarea năzuințelor ei democratice. Pe de altă parte nici afacerea bănească nu mai este așa de strălucită ca în trecut. Situația internă din Rusia e prea gravă, prea nesigură pentru ca francezii să mai fie atrași a'și plasa acolo economiile, pe cînd industria franceză din cauza concurenței germane reclamă iarăși capitaluri pentru reînnoirea utilitașului. Așa că capitalurile franceze preferă să stea în Franța decît să ia drumul nesigur al străinatăței. Astăzi alianța cu Rusia este pentru Franța mai mult o chestie de conservare. Franței îi este teamă să nu piardă o parte din miliardele împrumutate și de aceea nu vrea să lasă Țarismul absolut în voia lui și a împrăjurilor. Dealtmîntrelea Rusia își dă atit de bine seamă că ceea ce călăuzește Franța e acest spirit de conservare, încît nu ne-am mira dacă ar eși la iveală într'una din zilele acestea că articolele de Nowoie-Vremia nu au fost de cît un mijloc de intimidare întrebuițat de guvernul împărătesc, care văzînd că Franța nu vrea să-i mai dea parale, a crezut că i le va putea stoarce amenințînd'o cu nimicirea alianței. In schimb pentru Rusia alianța cu Franța are încă interes și chiar un mare interes. Pentru dînsa dubla alianță a fost întotdeauna o chestiune de bani sau mai bine zis o chestie de exploatare. Ori nevoia acestei exploatari nu a dispărut, din potrivă mai mult decît ori cînd Țarismul nu se mai menține în Rusia de cît prin puterea banului. Banul e acela care ține în respect Europa. A-tita timp cît li se plătesc regulat cupoanele, puterile nu au pretextul legiuit ca să pue capăt anarhiei interne din Rusia.

Banul este acela care face ca funcționarii să fie încă credincioși autocrației. În ziua în care lefurile nu vor mai fi atit de mari și printr'un control financiar serios nu vor mai avea puțină prin furnituri de tot soiul să-și creeze pe lângă lefurile budgetare și lefuri extrabugetare, devotamentul lor pentru Coroană va peri ca pulberea în vînt. Banul în fine e acela care întreține poliția secretă, prin bani se descoperă comploturile, se cumpără constiințele și se răsplătesc trădările. Cînd tezaurul statului înglodat în datorii, lipsit de noi izvoare de bogății, și sleit printr'o administrațiune risipitoare și venală va da faliment, zilele Țarismului vor fi numărate. Dar pentru a avea bani trebuie neaparat alianță cu Franța. Germania oferă ce e drept serviciile ei. D-nu Mendelsohn, marele bancher berlinez, care în setea lui de comisioane a uitat nenorocirele evreilor rusești, face la Petersburg dese, tot mai dese călătorii și își dă multă osteneală, făgăduind tot ce poate și mai mult decît poate da. Dar are Germania destule parole pentru a plăti și a susține toate fantaziile Țarismului?

Sînt bani mulți de cîțiva ani în Germania. Inșă poporul german e așa de activ, așa de întreprinzător, încît îi absoarbe pe toți, și afară de aceasta se deschide acum în Germania o eră de mare expansiune colonială. Dl. Dernburg noul director colonial, un adevărat om de afaceri, înjghebează în toate ținuturile stăpînite de Germani întreprinderi de tot soiul. Călătoria lui prin colonii va atrage acolo multe capitaluri. Din Anglia și din America Rușii nu pot nădăjdui să-și alimenteze finanțele. Prin urmare tot în Franța stă speranța cea mare.

Dacă lăsăm inșă la o parte aceste considerațiuni, este netăgăduit că articolele „din Nowoie Vremyia” traduc bine o stare de spirit care domnește astăzi în Europa. Pretutîndeni se simte că gruparea puterilor nu mai corespunde cu nevoile reale ale popoarelor. Chestiunea care domină astăzi situația internațională nu mai este rivalitatea dintre Germania și Franța și înlăturarea războiului sau a conflagrațiunei generale ce ar putea resulta de aci. De ce echilibrul european să fie deci bazat pe această premisă care a încetat să existe. Astăzi chestiunea care domină situația internațională este chestia socială, aspirațiunile democratice ale popoarelor, nevoile lor de pace în afară pentru a se putea reorganiza înăuntru. Această chestiune despică în două puterile europene, pe de o parte pune Franța, Anglia, Spania, Portugalia și Italia, iar pe de alta Germania cu Rusia și cu Austria. În această direcție se și îndreaptă, vrînd nevrînd, diplomația diferitelor state. Italia cu toate visitele d-lui de Aehrenthal se apropie tot mai mult de Franța, de care o leagă și o perfectă comunitate de idei și interese materiale din ce în ce mai identice. Serbările în onoarea lui Garibaldi la Paris au dat lumii prilejul să măsoare încă odată tăria acestor legături. Pe de altă parte alianța Franței și a Angliei cu Japonia, raporturile intime ale Franței și ale Angliei cu Spania leagă și mai strîns la oaltă guvernele din Londra și din Paris. Iar interesele comune în Balcani și grija naționalităților, din care multe sînt respîndite pe teritoriul lor a tutulora, crează între Rusia, Germania

și Austria nu numai interese identice dar o aceeași atmosferă de concepții politice și de sistem de guvernămînt.

Aceste două tendințe opuse întărite fiecare, una prin atitudinea antedemocratică și autoritaristă a lui Wilhelm II, cea laltă prin atitudinea împăciuitoare și modernă a lui Eduard VII, sapă pe nesimțite un șanț tot mai adînc între alianțele de azi. Și dacă e vorba ca din articolele „Nowoie Vremyiei” să aflăm că Rusia e hotărîtă să grăbească această evoluțiune pentru a reda cît mai grabnic Europei echilibrul ei adevărat, mărturisim că sîntem foarte veseli. Starea de azi fiind contrarie realității, întreține în Europa o atmosferă încărcată, o atmosferă de nesiguranță a zilei de mîne, o atmosferă de ipocrisie și de neactivitate pe care am fi fericiți s'o vedem împrăștiată cît mai curînd. Atunci cel puțin problemele vor apare în adevăratele lor proporții. Multe chestii cari nu împrumută însemnătatea lor actuală decît convenționalismului sau tradițiunilor, vor face loc altora care reclamă soluțiuni și zac azi uitate sub greutatea intereselor egoiste. Atunci numai problema naționalităților cari domină toată partea de răsărit a Europei, se va pune în toată întinderea ei spre fericirea celor asupriți și spre cîntea civilizațiunii noastre. Cei ce iubesc lumina n'au deci pentru-ce să teme de schimbarea alianțelor de azi. In orice cas ar fi curios ca semnalul acestor schimbări să fi fost dat tocmai de guvernul care în Europa a personificat întunerecul și care a dus o luptă alit de aprigă în potriua celor ce căutau să împrăstie din jurul lui cejele dese cu care îi plăcea să se înconjure.

I. G. Duca.